

технологій навчання в процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Ми вважаємо, що однією з основних причин є переважання застарілої методики та технології організації навчання у вищому навчальному закладі освіти. Як наслідок, більшість викладачів вищої школи не готові відійти від традиційного навчання та зазнають труднощів, пов'язаних з формуванням активної позиції студентів у навчальному процесі, мотивації навчальної діяльності, готовності до вияву ініціативи, творчості. Виявлені недоліки свідчать про те, що застосування інтерактивних технологій навчання у процесі підготовки майбутніх вчителів гуманітарних спеціальностей не може відбуватися стихійно, а потребує спеціально організованої навчальної програми, складеної з урахуванням системи дидактичних умов, що забезпечують ефективне застосування інтерактивних технологій. Серед них ми виокремлюємо такі:

1. Створення позитивної мотивації студентів до інтерактивного навчання.
2. Комплексне та систематичне використання інтерактивних методів.
3. Використання діалогічного підходу у процесі навчання.
4. Створення сприятливого мікроклімату під час навчання.

Висновки. Таким чином, подальшим напрямком наших досліджень є експериментальна перевірка ефективності запропонованої сукупності дидактичних умов. Крім цього, ми вважаємо, що перспективним напрямом дослідження проблеми впровадження інтерактивного навчання в практику професійної підготовки майбутніх учителів-словесників є створення навчально-методичного комплексу, що базується на принципах інтерактивного навчання.

Список використаних джерел

1. Баркасі В.В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов: автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. пед. наук: спец.13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / В.В. Баркасі. – О., 2004. – 21 с.
2. Панфилова А.П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение: учеб.пособие для студ.высш.учеб.заведений / Альвина Павловна Панфилова. – М.: Издательский центр „Академия”, 2009. – 192с.

Стаття надійшла до редакції 22.06.2010р.

УДК 378.147: 91

О.В. Ганчук
викладач,
Криворізький ДПУ

ВИКОРИСТАННЯ ГРУПОВОЇ РОБОТИ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ГЕОГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розглянуто проблеми групової роботи на заняттях з географічних дисциплін у вищій школі як засобу розвитку пізнавальної діяльності студентів. Подано аналіз поняття "групова робота". Показано результати використання групової роботи у вищій школі.

Ключові слова: групова робота, пізнавальна діяльність.

В статье рассмотрены проблемы использования групповой работы в практике высшей школы на занятиях по географическим дисциплинам как способа развития познавательной деятельности студентов. Подан анализ понятия "групповая работа". Показано результаты использования групповой работы высшей школе.

Ключевые слова: групповая работа, познавательная деятельность.

In article problems of use group robots in practice of the higher school on occupations from geographical disciplines as way of development of cognitive activity of students are considered. The analysis is sent to concept "group work". It is shown results of use of group work to the higher school.

Key words: group work, cognitive activity.

Постановка проблеми. Перед системою освіти, у тому числі й вищою педагогічною, постає необхідність пошуку нових та модернізації існуючих підходів до організації та змісту освітнього процесу. Одним із перспективних у цьому сенсі, на наш погляд, є ціннісний підхід. Варто зазначити, що перехід освітньої системи України на гуманістичні цінності відбувається в досить складних соціально-політичних умовах: ліквідація в країні наслідків тоталітарного режиму, інтенсивна інтеграція в світовий та європейський простір, поглиблення процесів глобалізації, розвиток інформаційних технологій тощо.

Сьогодні необхідна принципова перебудова і вдосконалення організації навчально-виховного процесу у вищих закладах освіти. Це насамперед стосується збільшення відсоткової частки тих форм навчання, які формують у студентів знання, уміння і навички, створюють умови для розвитку в них здатності самостійно добувати необхідні знання, приймати рішення, розв'язувати нестандартні і нетипові задачі, постійно вчитися. На наш погляд, всі вище зазначені показники вміщає в себе організація роботи студентів у групах. Не менш важливим завданням сьогодні є розробка критеріїв оцінювання, які б дозволяли об'єктивно визначити рівень навченості студентів при роботі у групах при проведенні занять та екскурсій з географії.

Останні публікації. За останні десять років значний внесок у дослідження означеної проблеми зробили науковці: К. Баханов (1992), Н. Мірошніченко (1997), І. Пальшкова (1994), О. Пометун (2003), Н. Савельєва (1994). Але й досі відсутні відповідні розробки з методики навчання шкільних курсів географії. Міжособистісні відносини значно впливають на успішність роботи учнів, тому при комплектації груп необхідно брати їх до уваги.

При організації групової роботи обов'язково виникає проблема оптимального кількісного складу групи, тобто, величини, в межах якої вона найбільш продуктивно працює. Не зважаючи на різноманітність вказівок та досліджень з цього приводу, проблема розміру групи не вирішена і остаточно не встановлена ні нижня, ні верхня границі (табл. 1).

Мета статі: розглянути ефективність групової роботи в вищій школі як засобу розвитку пізнавальної діяльності студентів.

Отримані результати. Пізнавальна діяльність – це удосконалення методів та організаційних форм навчальної роботи, що забезпечує активну та самостійну теоретичну й практичну діяльність студентів у всіх ланках навчального процесу. Активізація передбачає тісний зв'язок засвоєння знань із застосуванням їх під час вирішення завдань, які потре-

бують від студентів пошуку нового, відбору даних, видозмінення звичних дій (ініціативу, наполегливість, розв'язування завдань проблемного характеру). Відповідно навчальна пізнавальна активність – це діяльний стан студента, який характеризується потягом до знань, розумовим напруженням та виявленням вольових зусиль у процесі оволодіння знаннями.

Таблиця 1

Дослідження впливу кількості учасників на успішність роботи		
Критерії, за якими визначена кількість учасників	Оптимальна кількість учасників	Автори
1	2	3
Продуктивність роботи групи	Від 2 до 6 Від 2 до 5 Менше 10 Від 5 до 7	В.В.Котов І.М.Чередов І.М.Виноградова І.Б.Первін Х.Й.Лійметс Р.Маріотт Р.Єменс
Активність учнів у вирішенні завдання	Від 2 до 6 в залежності від змісту та характеру роботи Від 4 до 6 Від 5 до 6 Кількість учасників в групі не має значення	Н.М.Скаткін А.Белот А.Сьелунд Б.Ф.Ломов А.В.Петрівський А.Я.Галвановскіс Л.А.Карпенко
Згуртованість групи	Від 4 до 22	С.Сішор
Продуктивність роботи та задоволеність самих учасників	5 Не більше 12 Не більше 12-15 Не більше 12-15	С.Слейтер А.Райс І.І.Ляхов В.Ф.Шморгун
Частота контактів у середині групи	Більше 2 3 Впливає не кількість учасників, а зміна величини або складу, що призводить до послаблення мотивації та пониження зацікавленості	Т.Міллю Я.Шепанський Р.С.Немов Р.Бейлс Ф.Чтефан

На питання “Які компоненти пізнавальної діяльності Ви можете назвати?”, студенти відповіли таким чином (див.табл.2 .)

Таблиця 2

Компоненти організації пізнавальної діяльності вчителя географії (%)

Компоненти організації пізнавальної діяльності вчителя географії	Студенти I курсу	Студенти II курсу	Студенти III курсу	Студенти IV курсу	Студенти V курсу
Знання предмету	12	22	27	28	25
Любов до дітей	11	14	11	13	9
Комунікативні вміння	14	10	15	16	17
Організаторські вміння	7	8	12	13	14
Знання педагогіки та психології	23	20	21	17	22
Методика викладання географії	7	6	4	7	7
Проведення екскурсій з географії	9	9	2	3	4
Групова робота з географії	17	11	8	3	2

Як бачимо, більшість студентів вважали, що в основі пізнавальної діяльності лежить знання з предмету, методики викладання на неналежному місці (4 % – студенти III курсу), проведення екскурсій (2% – студенти III курсу), велике значення має також культура спілкування, розвинені комунікативні вміння вчителя (17 % – студенти V курсів). З таблиці 2 видно, що студенти не приділяють певної уваги організації екскурсій з географії та груповій роботі з географії (3 % – студенти III курсу).

Отримані дані дозволили говорити про те, що формування пізнавальної діяльності засобами групової роботи в ході екскурсій та занять з географії є незадовільним, ця проблема є актуальною.

Великий вплив на процес формування пізнавальної діяльності спричиняє характер взаємовідносин у вищому навчальному закладі. Він повинен бути доброзичливим (25,4% опитаних студентів усіх курсів), взаємний інтерес (19,5%). А от конфліктні ситуації викликають байдужість до студентських проблем (38,2%), небажання зрозуміти студента і прийти на допомогу (22,7%), безтактність (18,4%), нетерпимість (14,3%).

Вихід з положення, що створилося, варто шукати в зміні викладання економічної географії, у використанні на уроках географії навчальних екскурсій, які сприяють розвитку пізнавального інтересу до вивчення географії. Саме питання використання навчальних екскурсій на заняттях з гео-

рафії будуть розглянуті в наступних розділах дослідження. В експериментальній програмі ми виходили з принципу діяльнісного підходу, який грає особливу роль в процесі навчання. Виховання активної всебічно розвинутої особистості, володіння інформативними знаннями, уміннями, навичками, потребують від вчителя уваги, та управління студентськими діями. Тому і завдання при проведенні навчальних екскурсій повинні бути груповими, враховувати особистісні особливості студентів.

Для досягнення ефекту при застосуванні екскурсій у навчанні школярів дослідники рекомендували зосереджувати увагу на таких питаннях:

- визначення мети, завдань, тематики;
- етапи проведення;
- зв'язок екскурсії із навчальною програмою.

Незалежно від типу та структури навчальних екскурсій, їх метою є спостереження реальних процесів виробництва та виробничих відношень, використання теоретичних знань на практиці. При організації групових форм пізнавальної діяльності студентів необхідно дотримуватись певних вимог. Основні вимоги, пов'язані з вибором завдань для виконання у складі групи, підбором складу груп та зі здійсненням контролю, корекції та аналізу роботи.

При визначенні кількісного складу груп необхідно брати до уваги такі фактори: наповненість групи студентів, співвідношення студентів з різним рівнем підготовленості, наявність лідера групи. Завдання для групової роботи мають бути спрямованими на досягнення дидактичної мети; вимагати обов'язкового обговорення; передбачати на певному етапі рішення розподіл завдань; відповідати індивідуальним особливостям, активності пізнавального інтересу студента, нагтовхувати їх на пошук додаткової інформації. Міжособистісні відносини у групі сприяють підвищенню успішності та продуктивності роботи. У склад груп доцільно поєднувати студентів, які ставляться один до одного позитивно або нейтрально, і мають різний рівень знань з географії.

Результати групової роботи залежать від здійснення контролю, корекції та аналізу діяльності кожного студента і групи в цілому

Обов'язковим компонентом навчальної екскурсії є перевірка досягнень її мети та результатів. Оформлення результатів екскурсії ми пропонуємо групове. З метою актуалізації знань і життєвого досвіду студентів, створення емоційного середовища для подальших занять доцільно використовувати зібраний ними на екскурсії матеріал.

У процесі спостереження та аналізу навчальної екскурсії необхідно зосередити увагу на таких параметрах:

- педагогічна доцільність теми екскурсії;
- раціональна постановка цілей та завдань екскурсії;
- тип екскурсії (літературна, краєзнавча, виробнича) й урахування її специфіки при організації та проведенні;
- теоретична та практична підготовка учнів до екскурсії;

- ознайомлення з екскурсійним об'єктом і складання плану екскурсії (інколи це маршрут, пункти спостереження; формулювання запитань для студентів, на які вони повинні отримати відповіді під час екскурсії);
- інструктаж викладача із проведення екскурсії (психологічна, змістова та підготовка), уточнення й розподіл завдань серед студентів;
- процес проведення екскурсії (організація спостереження, консультація в ході екскурсії, завдання та їх виконання учнями – малюнки, фото-, кінозйомки, записи на диктофон);
- поведінка студентів на об'єкті, їх зацікавленість тим, що спостерігають;
- оформлення матеріалів екскурсії (альбом, вікторина, рукописні фільми, графіки, діаграми, доповіді, аматорські кінофільми);
- результативність навчальної екскурсії (поповнення науковими та спеціальними знаннями, уміннями та навичками студентів; розширення світогляду, ерудиції, поля активного навчання та зіткнення з реальними речами, людьми, процесами, явищами; дисципліна, відчуття задоволення від побаченого, почутого під час екскурсії; якість оформлення матеріалів екскурсії, доцільність і можливість їх використання в навчально-виховному процесі).

Наведемо групові завдання які ми проводили у ході групової роботи при проведенні заочної екскурсії по картографії

Завдання для першої групи

1) Переведіть числовий масштаб в іменований:

М 1:25000, М 1:100000, М 1:150000, М 1:2800.

2) Визначте масштаб плану за даними про відстань на місцевості.

Від школи до тролейбусної (автобусної) зупинки — 700 метрів. На плані місцевості ця відстань становила 7 сантиметрів. Визначте масштаб плану місцевості.

3) Визначте масштаб плану, якщо на ньому вулиця довжиною 300 метрів має довжину 3 сантиметри.

4) Визначте масштаб плану, на якому відстань 4 кілометри між двома населеними пунктами становить 5 сантиметрів.

5) Визначте масштаб карти, на якій відстань від Києва до Москви (750 кілометрів) становить 3 сантиметри.

Завдання для другої групи

1) Переведіть числовий масштаб в іменований: М 1:2000, М 1:1500, М 1:50000, М 1:1000000.

2) Визначте масштаб плану за даними про відстань на місцевості.

Від школи до дитячого садка – 500 метрів. На плані ця відстань становить 5 сантиметрів. Який масштаб плану?

3) Визначте масштаб плану, якщо на ньому вулиця довжиною 700 метрів має довжину 7 сантиметрів.

4) Визначте масштаб плану, на якому відстань 4 кілометри між двома

населеними пунктами становить 8 сантиметрів.

5) Визначте масштаб карти, на якій відстань від Києва до Мурманська (2050 кілометрів) становить 4,1 сантиметра.

Завдання для третьої групи

1) Переведіть числовий масштаб в іменований: М 1:2500, М 1:5 000, М 1: 9000000, М 1:10000.

2) Визначте масштаб плану за даними про відстань на місцевості.

Від школи до дороги – 250 метрів. На плані ця відстань становить 2,5 сантиметра. Який масштаб плану?

3) Визначте масштаб плану, якщо на ньому вулиця довжиною 1 кілометр має довжину 10 сантиметрів.

4) Визначте масштаб плану, на якому відстань 4 кілометри між двома населеними пунктами становить 40 сантиметрів.

Висновки. При визначенні кількісного складу груп необхідно брати до уваги такі фактори: наповненість групи студентів, співвідношення студентів з різним рівнем підготовленості, наявність лідера групи. Завдання для групової роботи мають бути спрямованими на досягнення дидактичної мети. Результати групової роботи залежать від здійснення контролю, корекції та аналізу діяльності кожного студента і групи в цілому. Дані показують, що в контрольній групі, в якій не проводився експеримент, пізнавальна діяльність залишилась на тому ж рівні.

Підвищення пізнавальної діяльності у експериментальній групі пояснюється тим, що беручи активну участь в проведенні навчальних екскурсій, студенти активно включаються в роботу, у них підвищується рівень пізнавальної активності, а це в свою чергу сприяє підвищенню якості знань студентів з географічних дисциплін.

Список використаних джерел

1. Вороцов А.Б. Групповые формы работы на уроках географии / А.Б. Воронцов // География в школе, 1998. – №4. – С. 42–47.
 2. Петровский А.В. Размер группы как социально-психологическая проблема / А.В. Петровский, М.А. Гуревский // Вопросы психологии. – 1979. – №2. – С. 36–45.
 3. Петровский А.В. Размер группы как социально-психологическая проблема / А.В. Петровский, М.А. Гуревский // Вопросы психологии. – 1979. – №2. – С. 36–45.
 4. Пехота О.М. Освітні технології / О.М. Пехота. – К. : А.С.К.- 2002. – 345 с.
 5. Покась Л. Організація групової діяльності на уроках географії / Л.Покась // Краєзнавство. Географія. Туризм. – №42 (479), листопад 2006. – С.10-11.
- Стаття надійшла до редакції 24.06.2010р.